

УДК 811.162.1

W. G. Taranec,

Dr. hab., Profesor Międzynarodowego Uniwersytetu Humanistycznego,
Fontańska droga, 33, m. Odesa, 65009, Ukraina,
tel. : +38 (048) 765-87-65,
taranets@ukr.net

NOWA KONCEPCJA POCHODZENIA ETNONIMU POLACY (ASPEKT HISTORYCZNO-ETYMOLOGICZNY)¹

Wychodząc z założeń badań współczesnych w niniejszym artykule proponuje się głębsza rekonstrukcja etnonimu *Polacy* w porównaniu z istniejącej *psl.* **pol* ‘pole’.

Dawne konsolidowanie polskich (słowiańskich) plemion, zaświadczone w I stuleciu n. e. (porównaj tematy *Sla-*, *Skla-* ‘Słowianie / sklaviny’ i *Wi-sla*, *Wi-skla* ‘słowiańska (rzeka)’ oraz pradawny wpływ substratu trypońskiego pozwalają na odniesienie korzenia **pol-* do ie. **kwel-* w znaczeniu ‘rolnicy’. Ostatnie znaczenie występuje motywacją pradawnej semantyki etnonimu *Polacy*.

Słowa kluczowe: etnonimy *Polacy* / *Polanie*, konwergencyjny rozwój narodów, hydronimy *Wisła* / *Вукла*, etnonimy *Słowianie* / *склавины*, korzeń *psl.* **pol* – ‘pole’, korzeń ie. **kwel-* ‘rolnicy’.

Współczesne terytorium Polski obejmuje ziemie wszystkich plemion słowiańskich, które stały się podstawą polskiej narodowości. Uważa się, że zjednoczenie tych plemion dokonywało się w drugiej połowie I tys. n. e. i rozpościerało się od brzegów morza Bałtyckiego daleko na południe wzdłuż brzegów Wisły i Odry [13, s. 24; 1, c. 25]. W IX stuleciu plemiona Lechitów tworzyło kilka związków plemiennych na północnym zachodzie, zachodni Lechici – Obodryci i Wieleci, a na wschodzie – wschodni Lechici – z dwoma silnymi związkami plemiennymi Wiślan i Polan. Centrum państwa Polan znajdowało się w mieście Gniezno – ośrodku pierwszej polańskiej dynastii Popielidów, którzy panowali w VIII–IX stuleciu, a w połowie IX wieku oddali władzę dynastii Piastów. „Pierwsi Piastowie zjednoczyli plemiona wschodniolechickie, utworzyli mocny państwowy organizm” [10, s. 810].

¹ Składam podziękowanie Pani Profesor Helenie Wojcewoj i Pani Profesor Zofii Czapidze za przetłumaczenie, korektę i fachową pomoc przy przygotowaniu niniejszego artykułu.

Właśnie w czasach pierwszych Piastów, na początku tworzenia feudalnej monarchii piastowskiej, zaczęło się kształtowanie polskiej narodowości. Świadczy o tym fakt, że już wtedy nie używano nazw plemion, a Małopolan i Wielkopolan określano terminem „Poloni” [11, s. 272], przy czym, „nazwa *Polany* używała się nie w stosunku do jednego plemienia, a do związku plemion, które pierwotnie mieszkaly na terytorium późniejszej Wielkopolski” [11, s. 273]. N. Ananiewa również uważa, że Polanie, Wiślanie, Ślężanie, Mazowszanie i Pomorzanie byli zjednoczeni pod nazwą *Polanie* [1, c. 25].

Po raz pierwszy omawiany etnonim pojawia się w „Żywocie świętego Wojciecha”, w którym Bolesław Chrobry określany jest jako „dux Palaniorum”, czyli „przywódca Polan” (X–XI w.) [9, s. 20]. Później termin powtarza się w kronikach, listach, dokumentach niemieckiego pochodzenia w różnych zlatynizowanych wariantach: *Polania, Polani; Polenia, Poleni, Polenii; Polliana; Bulana, Boloni*, a najczęściej *Polonia, Poloni*, również *Polska, Polacy* [9, c. 33].

W „Powieści minionych lat” Nestor zaznacza, że nazwa Polany wywodzi się od imienia *Lachy* (Ляховѣ), jednak, naszym zdaniem, etnonim Lachy historycznie utracił początkową nieakcentowaną sylabę i dlatego ma identyczny rdzeń, jak i etnonim *Polany / Polacy* [2, c. 5]. Taki wniosek wynika z badania słowiańskiego etnonimikonu [5, c. 51], dlatego pochodzenie zapowiedzianego w tytule artykułu etnonimu wywodzimy z jego pierwotnego rdzenia **pol-*.

W polonistyce dominuje punkt widzenia **konwergencyjnego** rozwoju narodów (por., na przykład, opinię Z. Klemensiewicza o kształtowaniu państwa polskiego: „Organizacji państwa polskiego towarzyszył proces zjednoczenia plemiennych wspólnot terytorialnych, które, nie uwzględniając trudności w obcowaniu i inne niesprzyjające warunki odwiecznie były bliskie dzięki terytorium i podobnemu rozwojowi języka”) [9, s. 32], według którego, uważa się, że pierwotnie heterogeniczny całokształt etnojęzyczny formował się na podstawie bliskości terytorialnej i pogańskiej w stosunkowo jedyny etnos i ponad-język (koine) [5]. Taka koncepcja przewija się w pracach wielu czołowych uczonych (J. N. Baudouina de Courtenay, Z. Klemensiewicza, F. de Saussura, W. Porziga, G. Piwtoraka, O. Trubaczowa, J. Szewelowa). W takim kierunku kształtowały się narodziny narodowości i tworzenie jedynego języka, co potwierdzają badania dotyczące historii języków słowiańskich (O. Trubaczow, W. Baran, L. Moszyński, B. Nimczuk, H. Schuster-

Šewc), języka ukraińskiego (S. Smal-Stocki, J. Tymczenko), języków germańskich (J. Kuzmenko), języka polskiego (Z. Stieber) oraz niemieckiego (H. Eggers). Oczywiście, termin *Polska* w znaczeniu nazwy mieszkańców, państwowości istniał znacznie wcześniej przed zjednoczeniem plemion przyszłego państwa polskiego. Wymienione wyżej plemiona polskie istniały jako słowiańskie w czasach, kiedy nad Wisłą i Odrą pojawili się pierwsi Słowianie. Potwierdzają to badania poświęcone etymologii hydronimu *Wisła* [3, c. 209–210]. Przypomnimy, że w tej nazwie strukturalnie wydzielają się formanty *Wi-sła*, *Wi-skla*, przy czym te ostatnie przypominają odpowiednio rdzenie *Sla-wen*, *Skla-wen* w znaczeniu „Słowianie, słowiański”.

Z badań diachronicznych wiadomo, że pierwotnie granica fonetyczna (syłabowa) i morfologiczna pokrywały się (W. Kołomijec, W. Taranec), jednak z czasem wskutek przemian w strukturze słowa indoeuropejskiego i przekształcenia struktury trójmorfemowej na dwumorfemową zmieniły się też granice morfologiczne. W tym wypadku dosyć często do rdzenia dodawano następną spółgłoskę sufiksálną (czy samogłoskę), w efekcie rdzeń zmieniał się strukturalnie i przyjmował postać współczesną (M. Guchman, O. Bilecki, J. Tumanian). Tak, współczesne niem. *Land* miało rdzeń *Lan-*, jak w ukr. *лан*, o tym świadczy (lm) niem. *Län-der*, analogicznie niem. *Fel-der* i ukr. *поле*. Wymieniony proces fonetyczny nazywa się „fonetyczną atrakcją”. Oczywiście przed tymi przemianami etnonim Słowian miał strukturę *Sla-wen*, *Skla-wen*, przy czym rdzeń w postaci *sla-/skla-* mógł się z czasem desemantyzować i być używany w znaczeniu przyrostka, jak w nazwach *Ві-сла*, *Вор-скла*. Stąd dawna nazwy rzeki *Wi-sła* miała pierwotny sens „rzeka słowiańska” w odróżnieniu od sąsiednich bałtyckich czy niemieckich nazw hydronimicznych. To, że nazwa rzeki Wisła historycznie zaświadczona jest w różnych pamiątkach, poczynając od I stulecia p. n. e. [12], pozwala przypuszczać, że od tej pory Słowianie zamieszkiwali terytorium przyszłej Polski.

Współczesna forma *Polany* ma przyrostek *-an*, lecz wcześniej, jak widać z przytoczonych wyżej przykładów, w etnonimie wyróżniano, na przykład, morfemy *Pola-ny*, przy czym ten ostatni miał znaczenie posesywne i w całości nazwa *Polany* oznaczała „mieszkańców pól”. Rdzenia *pole* dopatruje się większość uczonych badających etymologię słowa *Polacy*: pol. *Polak* uważa się za skróconą formę słowa prasłow. *poljaninъ* pierwotnie „mieszkaniec pól”, dawnej wielkopolskiej nazwy plemiennej, która wywodzi się od słów „pole, obszar” [ECYM, t. 4, c. 507]; pol. *Polka*,

Polak przedstawiają sobą skrócone formy od **poljaninъ* „mieszkaniec pól”, dawnej wielkopolskiej nazwy plemiennej [Фасмер, т. 3, с. 322]; *pole* „obszar ziemi przeznaczonej pod uprawę, uprawianej, ziemia uprawna”; ogólnosław. z pie. **pol-jo* od pie. pierwiastka **pel* „równy, szeroki”. Od *pole* (zapewnie we wczesnym znaczeniu „otwarta przestrzeń, równina”) także *Polanie* nazwa średniowiecznego związku plemiennego na terenie Polski, z etymologicznym znaczeniem „mieszkańcy pól” [Boryś, s. 459]; *Polak*, *Polanin* „posiadający wiele pól czyli ról” [Linde, t. 2, s. 279]; *Polak*, nazwa oznaczająca „mieszkańca pola, pól” (jest formą nowszą, poprzednia była nie *Polacy*, ale *Polanie*) utrwalona w łac. formie przez Galla Anonima jako *Poloni*, z nazwą kraju *Polonia* [Kopaliński, s. 999].

Tak więc, we współczesnej sławistyce uważa się, że omawiany etnonim *Polany* odnosi się do miejsca zamieszkania plemion, analogicznie jak *Drewlanie* „ci, którzy mieszkają w lasach”, *Polabianie*, którzy mieszkają wzdłuż rzeki Łaby itp. W literaturze spotykamy sporo plemion słowiańskich, których nazwy wywodzą się z hydronimii terenu: rzek, błot, bliskości do morza, na przykład: *Müritz* (od *morze*), *Lipani* (*lipa*), *Brisanen* (*brzoza*), *Zirzipanen* (‘przez rzekę Pane’) [8, s. 13]. Wymienione etnonimy, dokładniej *etnikony* (nazwy odtoponomiczne), mają **wtórne** pochodzenie. Do tego szeregu nazw plemiennych odnosimy też etnonimy *Polany* czy *Polacy*, ponieważ pochodzą one od apelatywu *pole*. W takich wypadkach plemię mogło otrzymać nazwę ze względu na miejsce zamieszkania, zamiast odwiecznej nazwy rodoplemiennej.

Potwierdzają to również badania z zakresu onomastyki, według których dawne plemiona posiadały nazwę rodową, uznawaną za **pierwotną**, a potem mogły otrzymywać nazwę odnoszącą się do miejsca zamieszkania. Jak zaznacza O. Schrader, wszędzie „na pierwszym planie – naród, a potem już kraj”, dodając, że w piosenkach Rygwey w ogóle nie ma nazw krajów, lecz tylko narodów [6, c. 55]. Pierwszy król angielski Joann miał tytuł ‘króla Anglii’, chociaż poprzednicy nazywali go ‘królem Anglów’ [6, c. 56]. W większości wypadków, reasumuje O. Schrader, nazwy krajów pochodzą od nazw narodów. Etonim *Polacy*, jak i *Polany* jest więc wtórny z uwagi na swoje pochodzenie i znaczy „mieszkańcy pól”. Jednak był okres, kiedy rdzeń **pol-* oznaczał *pole* i używany był też jako nazwa narodu. To ostatnie znaczenie spotykamy, na przykład, w formie „в Полхъ” „u Polan” [s. 8: Latopis Ławrientiewski, później poprawiono na „в Полахъ”]. Uważamy, że wcześniej w nazwie rozpatrywanego plemienia było mające taki sam rdzeń imię **polъ*, które

odnosimy do nazwy rodowej, a nie do miejscowości ze znaczeniem 'pole'. Jakież pierwotny sens miał etnonim w postaci wspomnianego rdzenia? Zwróćmy się do etymologii tego słowa.

Zauważono [4], że plemiona indoeuropejskie (Ariowie) przyszły na tereny południowych stepów Ukrainy i Rosji, gdzie mieszkała autochtoniczna ludność trypolska. Długi okres pobytu Ariów w tej miejscowości sprzyjał wpływom języka ludności trypolskiej, który nie należał do rodziny indoeuropejskiej. Na terenach obejmujących z upływem czasu obszary od Karpat do Donu ukształtowały się plemiona indoirańskie i staroeuropejskie, które na przełomie III–II tys. p. n. e. migrowały z tej miejscowości do Europy i w kierunku Azji Południowej. Prasłowianie jeszcze długo zamieszkiwali tereny Trypola, dlatego oni w największym stopniu doświadczyli wpływu języka autochtonicznej ludności. Z tego okresu wywodzi się „zasada otwartej sylaby” w językach słowiańskich, a także niektóre zmiany fonetyczne, na przykład substytucja indoeuropejskiego **k^w* trypolskim **p* [4]. W rezultacie staroeuropejski rdzeń **k^wel-* otrzymał początkową spółgłoskę **p-*. W takiej postaci istniał u Słowian etnonim ze znaczeniem „Słowianie” i jest on odzwierciedlony w nazwie **slověne/*sklověne*, która pierwotnie oznaczała „jedni z Ariów-rolników” albo „Słowianie-rolnicy”.

Etymologii słowa *pole* poświęcona jest odrębna praca [4, c. 44–46]. Przyjęto, że na języki europejskie, które pojawiły się na terenie Trypola, miejscowy język wywierał niejednakowy wpływ. Szeroko znane jest zjawisko substytucji w językach celtyckich, w których w zależności od innowacji indoeuropejskiego **k^w* wyodrębniają się dwie podgrupy: P-języki i Q-języki. Zamiana indoeuropejskiego **k^w* bilabialnym staroeuropejskim **p* jest zaświadczona w wielu językach europejskich, w tym w językach germańskich. Germanie z Trypola migrowali do brzegów Morza Północnego i tu spotkali się jeszcze z jednym narodem praindoeuropejskim, co spowodowało przejście staroeuropejskiego **p* > **f* (prawo Grimma). **k^wel-* ze znaczeniem „pole” w swoim rozwoju uległo w językach germańskich wpływom dwóch języków: indoeurop. **k^wel-* → staroeurop. **pol-* (Substrat Trypolski) → germ. **fēl-* ‘pole’ (Substrat Północny).

Porównawcze badania języków germańskich i indoeuropejskich od dawna potwierdzały obecność chronologicznie pośredniego /p/ w derywacji form etymologicznych w językach germańskich: indoeurop. **k^w* > **p* > germ. **f*. Problemem tym zajmował się W. Bennett, jednak nie potrafił wyjaśnić natury zwartego **p/*. Zmiana spółgłosek dosyć naocznie

ilustrowana jest przez autora przykładami: indoeurop. **w/k^wos* ‘воок’ > do-germ. **w/pos* > germ. **wulfaz* [7, s. 243]. Jak zaznacza W. H. Bennett, nie ma oczywistej przyczyny, która by wyjaśniała zmianę indoeurop. **k^w* > do-germ. **p* > germ. **f* albo /*B*/, pojawiającego się przed /*l*, *r*, *n*/. Formy /*p*/ i /*k^w*/ nie są fonologicznie tożsame [7, s. 243]. Poszukiwania badaczy zatrzymywały się na wpływie jakiegoś języka europejskiego, który miał w sobie właściwości *p*-dźwięku, ale i takie podejście nie zakończyło się sukcesem, ponieważ uważa się, że formy /*p*/ i /*k^w*/ są współzależne. Wyjaśnienie tego zjawiska znajdujemy we wpływach substratów, wymienianych już w odniesieniu do słowa *pole*. Warto wskazać jeszcze na jedne skutki genezy staroeurop. **pol-* ‘pole’, to – języki sąsiednich narodów fińskich. We współczesnym języku fińskim są używane dwa synonimy w znaczeniu ‘pole’: *keto* i *pelto* [Русско-финский словарь, с. 276]. W tym ostatnim rdzeń *pel-* odpowiada dawnoeurop. **pol-* i można przypuszczać, że ta forma jest zapożyczeniem ze staroeuropejskiego. Były to czasy pierwszych kontaktów, przypadające na okres przed II tys. p. n. e., wpływ substratu odzwierciedlono w formie *keto*.

Armeńczycy, którzy nie mieszkali w Trypolu, nie odczuli wpływu tego substratu: por. arm. *hol* ‘ziemia, prochy, grunt’ jest traktowane w słownikach jako spokrewnione z indoeurop. **pol-* ‘pole’ (Тарвбян). Przytoczone wyżej fakty świadczą o podstawieniu indoeurop. **k^w* ~ **p*, wskutek czego indoeurop. **k^wel-* zmieniło się w prasłow. **pol-*. Warto zauważyć, że bilabialny element w indoeurop. **k^w* spotykamy w oddzielnych dialektach słowiańskich, które zachowały archaiczne cechy prajęzyka, w zwłaszcza w wielkopolskim i kaszubskim, w których słowo *pole* ma postać *p^hle*.

Z przedstawionych rozważań jednoznacznie wynika, że etnonim z rdzeniem prasłow. **k^wel-* ‘Słowianie-rolnicy’ wskutek wpływu Substratu Trypolskiego został zmodyfikowany do postaci **pol-* w znaczeniu ‘oddzielne etnosy słowiańskie’, w tym także w odniesieniu do formującej się narodowości polskiej. Ta ostatnia pierwotnie miała nazwę **polb*, która zmieniła się z czasem w pochodne *Polany* / *Polacy* i formalnie pokryła się z rdzeniem, oznaczającym ‘pole’. Badania pokazały, że nazwy te odzwierciedlają chronologicznie najdawniejszy etnonim ze znaczeniem ‘rolnicy’ [5, c. 51].

Tak więc etnonim Polacy miał **pierwotne** znaczenie ‘rolnicy’, a nie ‘pole’, chociaż obydwa pojęcia wywodzą się z jednego rdzenia prasłow. **pol-*.

Bibliografia

1. Ананьева Н. Е. История и диалектология польского языка / Н. Е. Ананьева. – Изд. 2-е, испр. – М. : УРСС, 2004. – 301 с.
2. Лаврентьевская летопись // Полное собрание русских летописей. – Томъ первый. – Изд. второе. – Л. : Изд-во АН СССР, 1926–1928. – 379 с.
3. Таранець В. Г. Арії. Слов'яни. Руси: Походження назв Україна і Русь. Монографія / В. Г. Таранець. – Вид. 2-е. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009а. – 296 с.
4. Таранець В. Г. Трипільський субстрат: Походження давньоєвропейських мов / В. Г. Таранець. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009б. – 276 с.
5. Таранець В. Г. Українці: етнос і мова / В. Г. Таранець. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. – 364 с.
6. Шрадер Отто. Индоевропейцы (пер. с нем. Ф. И. Павлова) / Отто Шрадер. – Изд. третье. – М. : Едиториал УРСС, 2010. – 216 с.
7. Bennett W. H. Pro-Germanic /p/ for Indo-European /k^w/ / W. H. Bennett // Language, Volume 45, Number 2. University of Michigan, 1969. – P. 243–247.
8. Herrmann Joachim. Die Slawen in Deutschland. Geschichte und Kultur der slawischen Stämme westlich von Oder und Neißة vom 6. bis 12. Jahrhundert. / Joachim Herrmann. – Akademie-Verlag Berlin, 1985. – 629 s.
9. Klemiensiewicz Z. Historia języka polskiego / Z. Klemiensiewicz. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1985. – Część I. – 211 s.
10. Moszyński L. Wstęp do filologii słowiańskiej / L. Moszyński. – Warszawa : PWN, 1984. – 343 s.
11. Stieber Z. Świat językowy Słowian / Z. Stieber. – Warszawa : PWN, 1974. – 499 s.
12. Udolph J. Weichsel / J. Udolph // Reallexikon der Germanischen Altertumskunde. 2.-e Aufl., Bd. 33. – Berlin – New York, 2006. – S. 356–358.
13. Walczak B. Zarys dziejów języka polskiego / B. Walczak. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999. – 305 s.
14. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / редкол. : О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.]; АН УРСР. Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1982–2006. – Т. 4. – 656 с.
15. Русско-финский учебный словарь. – Изд. 3-е, испр. – М. : Рус. яз., 1990. – 536 с.
16. Тарвбян А. С. Русско-армянский словарь / А. С. Тарвбян. – Ереван, 1968. – 1424 с.
17. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Пер с нем. и доп. О. Н. Трубачева: В 4 т. / М. Фасмер. – 2-е изд. – М., 1987. – Т. 3.
18. Boryś W. Słownik etymologiczny języka polskiego / W. Boryś. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. – 861s.
19. Kopalinski W. Słownik mitów i tradycji kultury / W. Kopalinski. – Warszawa : Rytm, 2003. – 1510 s.
20. Słownik języka polskiego przez M. Samuela Bogumiła Linde. – Т. 1–6. – Warszawa : Drukarnia XX. Pijarów, 1807–1814. – Т. 2.

В. Г. Таранець,
доктор філологічних наук,
професор Міжнародного гуманітарного університету,
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009, Україна,
тел. : +38 (048) 765-87-65,
taranets@ukr.net

НОВА КОНЦЕПЦІЯ ПОХОДЖЕННЯ ЕТНОНІМА ПОЛЯКИ (ІСТОРИКО-ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Виходячи із новітніх досліджень у статті пропонується більш глибока реконструкція етноніма *поляки* порівняно до існуючої у вигляді псл. **pol-* 'поле'. Давня консолідація польських (слов'янських) племен, що засвідчено у I ст. н. е. (пор. форманти *Sla-*, *Skla-* 'слов'яни / склавіни та *Wi-sla*, *Wi-skla* 'слов'янська (річка)', прадавній вплив Трипільського субстрату дозволяють віднести корінь **pol-* до іє. **k^wel-* у значенні 'землероби'. Останнє мотивує прадавню семантику розглядуваного етноніма *поляки*.

Ключові слова: етноніми *поляки* / *поляни*, конвергенційний розвиток народів, гідроніми *Вісла* / *Віскла*, етноніми *слов'яни* / *склавіни*, корінь псл. **pol-* 'поле', корінь іє. **k^wel-* 'землероби'.

В. Г. Таранец

НОВАЯ КОНЦЕПЦИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ ЭТНОНИМА ПОЛЯКИ (ИСТОРИКО-ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)

Исходя из современных исследований в статье предлагается более глубокая реконструкция этнонима *поляки* сравнительно с существующей в виде псл. **pol-* 'поле'. Давняя консолидация польских (славянских) племен, засвидетельствованных в I веке н. э. (ср. форманты *Sla-*, *Skla-* 'славяне/склавины' и *Wi-sla*, *Wi-skla* 'славянская (река)'), и прадавнее влияние Трипольского субстрата позволяют отнести корень **pol-* к ие. **k^wel-* в значении 'земледельцы'. Последнее является мотивацией прадавней семантики рассматриваемого этнонима *поляки*.

Ключевые слова: этнонимы *поляки/поляне*, конвергенционное развитие народов, гидронимы *Висла/Вискла*, этнонимы *славяне* / *склавины*, корень псл. **pol-* 'поле', корень ие. **k^wel-* 'земледельцы'.

V. Taranets,
Doctor of Philology,
Professor at the International University for the Humanities,
33, Fontanskaya Doroga St., Odesa, 65009, Ukraine,
tel. : (+38) (048) 765-87-65,
taranets@ukr.net

NEW CONCEPT OF THE ORIGIN OF THE ETHNONYM *POLACY* (HISTORICAL-ETYMOLOGICAL ASPECT)

Summary

Problem. Most works consider the ethnonyms *Polacy* / *Polyane* in the primary meaning of 'habitants of the fields'. However, the results of modern studies allow a deeper examination of the origin of the ethnonym *Polacy* and discovery of its other motivation.

Research motion. This article considers the followings positions: (1) the underlying viewpoint is the convergent development of peoples, pursuant to which the Polish ethnos was formed on the basis of territorial and gentile closeness of specific tribes whose name originates from the root PS **pol-*; (2) in the 1st century AD these slavic tribes inhabited the banks of the *Vistula*, this being confirmed by its name *Wi-sla*, *Wi-skla* that has ancient formants of *Sla-*, *Skla-* with the meaning 'slavic (river)'; (3) the meaning 'field' is secondary in the root **pol-*, originating from the IE **k^wel-* 'ploughmen' influenced by the Trypillan substrate.

Results. The ethnonyms *Polacy* / *Polyane* initially correlated with the meaning 'ploughmen', but not 'field', although both concepts originated from one root PS **pol-*.

Key words: ethnonyms *Polacy* / *Polyane*, convergent development of peoples, hydronyms *Visla* / *Viskla*, ethnonyms *Slavyane* / *Sklaviny*, root PS **pol-* 'field', root IE **k^wel-* 'ploughmen'.

Надійшла до редакції 3.02.2015 р.

УДК 811.161.1:81'37

Н. П. Тропина,

доктор филологических наук, профессор,
заведующая кафедрой русского языка и общего языкознания
Херсонского государственного университета,
ул. 40 лет Октября, 27, г. Херсон, 73000, Украина,
тел. : (0552) 32-67-58

АРХАИЧНЫЕ СТЕРЕОТИПЫ МИРОВОСПРИЯТИЯ И НОВОЕ В МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНАЦИИ ТЕРМИНАМИ РОДСТВА

В статье рассматривается использование современным русским языком в качестве основы для метафорической номинации древнего антропоморфного стереотипа мировосприятия. Подчеркивается, что древний стереотип